

EL TERROR DEL NOM

per JAUME VIDAL I ALCOVER

No ho dubteu: el nom fa por. Telefonen i demanau qui és que telefona i es resisteixen a dir-ho; n'hi ha que pengen abans de dir qui són. I el cas dels amics: "Que no em coneixes?" I tu dius que no, que en aquell moment no recordes...; procures quedar bé. I l'altre: "Què vol dir no em coneixes? I ara no saps qui som?" Però no hi ha manera que t'ho digui. Com a molt, molt, de vegades arribes a obtenir que et diguin: "Som En Joan" o "Som En Pep". Però quin Joan o quin Pep? No hi ha manera. I perds temps, i temps, i temps, i arribes a pensar: "Per què tenen tanta de por de dir qui són?" I reflexiones i acabes per concloure que l'explicació d'aquesta por és d'ordre màgic. O teològic.

El gran déu de les religions monoteïstes no tenia nom: era el sense nom, l'innomenable. Brahma, Jahvè, Ra. Crec que totes aquestes paraules volen dir, simplement Déu. També Zeus, i Júpiter és Déu pare. Però els grecs varen donar la gran passa. Zeus no era el déu primer, el principi de tot, sinó un déu conqueridor, i aquest déu victoriós va tenir enemics il·lustres entre els déus vençuts: Prometeu, per exemple, l'amic dels homes. Aquests, els homes, estaven molt per davall els déus, però els déus eren dotats de condició humana: guayaven guerres i les perdien, ere preferits o desdenyats en amor, i se'n gloriaven o en patien, eren gelosos, febles, infidels, traïdors... Eren humans. No va ser la fe dels grecs, sinó el seu agnosticisme, el que va inventar tota aquella brillant mitologia, que, a més, s'anomenava amb una paraula, mite, que vol dir ficció, mentida, perquè la mitologia clàssica era un aspecte de la mimesis, una explicació de la realitat, una cosmologia.

Ja sé jo que el racionalisme no està de moda, i ben bé que no hi estigui: és avorrit i, a més, insuficient. Però és còmode. Ara, com que hi ha una crisi religiosa —la fe cristiana està com a de baixa—, tornam demanar ajuda a les explicacions irracionals, màgiques, sobre l'origen del món i el destí de l'home. Es a dir que anam de cap a les que l'Església anomena supersticions; i les anomena així perquè ella es va erigir en exclusiva de la sola superstició admissible, i la va anomenar fe. Aquestes supersticions, però, ens menen a un coneixement molt més profund de la realitat —la terrenal i la ultraterrenal—, perquè abracen un camp molt més ample de visió i comunitari amb tots els pobles i creences coneguts per ara, i qui sap si també amb altres de possibles i que no coneixem. Això, probablement, ens aboca a un neo-monoteïisme, a la creença en un déu molt més rigorosament sol i singular que el de les grans religions antigues. (L'únic problema que, segons pareix, no supera aquest neo-monoteïisme és el de la passió del Déu i de la trinitat). D'aquí que arribem a la lúcida coneixença d'aquest Déu i tot, lul·lísticament, a través d'Ell, de tot el que és i pot esser cognoscible, ha de passar temps i temps. El camí és llarg, i per això és tan atractiu. Però haurem de tornar passar l'època del terror.

Per això deia que, com a solució d'emergència, el racionalisme és còmode. El pensament cartesià, després de tot, no es feia gaire lluny d'això que ara propòs. Es com en qüestions de llenguatge: ja ho sabem que la llengua standard no és la llengua, no és tot l'idioma, però sol esser més entenent que la llengua total, amb tota la seva riquesa. Es per aquest motiu que ha tengut més èxit Pompeu Fabra que mossèn Alcover. Amb tot això vull dir que comprenc el terror de la gent a revelar el seu nom, sobre tot des de la fosca —el no veure's— de la llunyania telefònica. Però és còmode identificar d'entrada la persona amb qui parles, ni que sigui amb aquest signe d'identificació tan arbitrari i tan mancat de significació com és el nom propi.